

[0%D0%B2%D1%96%D1%81%20%D1%83%20%D0%B1%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D1%86%D1%96%20%D0%9A%D1%80%D0%B8%D0%B2%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%B7%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%B6%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D0%BE%83.pdf](https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/15573/%D0%94%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D1%96%D0%B4%D1%8C%20%D0%BD%D0%B0%20%D0%B7%D0%B0%D1%85%D0%B8%D1%81%D1%82%20%D0%B4%D0%B8%D0%BF%D0%BB%D0%BE%D0%BC%D0%B0%2C%20%D0%94%D1%94%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%9A..pdf?sequence=1&isAllowed=y).

References

1. Diedova, K. V. Bibliografichna diialnist bibliotek vshchych navchalnykh zakladiv (na prykladi NTB VNTU) [Bibliographic activity of libraries of higher educational institutions (on the example of NTB VNTU)]. [online] Available at: <https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/15573/%D0%94%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D1%96%D0%B4%D1%8C%20%D0%BD%D0%B0%20%D0%B7%D0%B0%D1%85%D0%B8%D1%81%D1%82%20%D0%B4%D0%B8%D0%BF%D0%BB%D0%BE%D0%BC%D0%B0%2C%20%D0%94%D1%94%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%9A..pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
2. Informatyzatsiia ta avtomatyzatsiia protsesu obliku i kontroliu bibliotechnykh resurs [Informatization and automation of the process of accounting and control of library resources]. [online] Available at: <http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/25037/1/146-306-307.pdf>.
3. Dikunova, O.A. Elektronnyi bibliotechno-bibliografichniy servis u bibliotetsi kryvorizkoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu [Electronic library and bibliographic service in the library of Kryvyi Rih State Pedagogical University]. [online] Available at: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/jspui/bitstream/0564/900/1/%D0%94%D1%96%D0%BA%D1%83%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%20%D0%95%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%B1%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D1%87%D0%BD%D0%BE%D0%B1%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D1%81%D0%B5%D1%80%D0%B2%D1%96%D1%81%20%D1%83%20%D0%B1%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D1%86%D1%96%20%D0%9A%D1%80%D0%B8%D0%B2%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%B7%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%B6%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D0%83.pdf>.

УДК 811.124:37.016:001.2(045)

DOI:10.31339/2617-0833-2019-2(27)-2-54-59

ЛАТИНСЬКА МОВА ЯК НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА В АСПЕКТІ МІЖПРЕДМЕТНИХ ЗВ'ЯЗКІВ

Моргун А.В., Бопко І.З.

LATIN LANGUAGE AS A CURRICULUM IN THE ASPECT OF CROSS- CURRICULAR RELATIONS

Morhun Alla, Bopko Ihor

У статті підкреслюється значення викладання латинської мови для студентів-філологів іноземної мови; описуються можливості для модернізації викладання латинської мови в вузі, підвищення інтересу до неї у студентів в аспекті міжпредметних зв'язків.

Ключові слова: латинська мова, міжпредметні зв'язки, інтегральна парадигма,

The article emphasizes the importance of teaching Latin to students of foreign language philology; Possibilities for modernization of teaching of the Latin language in high school, increase of interest to it at students in the aspect of cross-curricular relations are described.

Key words: *Latin, cross-curricular relations, integrated paradigm, scientific knowledge.*

У зв'язку зі змінами, що відбуваються в системі вищої освіти, стає нагальним питання про перегляд змісту навчання латинської мови як загальноосвітньої дисципліни у циклі професійної підготовки студентів-філологів іноземної мови.

Латинська мова класичного періоду, яка, як відомо, досягла завершеності й системності в утворенні морфологічних форм та синтаксичних конструкцій, стала еталоном, нормою літературної мови завдяки яскравій виразності, винятковому лаконізму та стилістичній різноманітності. Таким чином, дисципліна «Латинська мова» є особливою ланкою у професійній підготовці майбутніх фахівців іноземної мови.

У процесі викладання латинської мови необхідно систематично та послідовно наголошувати на міжпредметних зв'язках, з метою актуалізації використання спадщини латинської мови.

Латинська мова полегшує розуміння коренів західного світу. Вона сприяє розвитку стратегій навчання та формуванню умінь аргументації. Крім того, особливу роль латинська мова відіграє у процесі вивчення іноземних мов, оскільки більшість європейських мов мають спільне походження з латинською, а відтак і деяку схожість у вокабулярі, лінгвістичній структурі та словниковому запасі, що можна пояснити саме цією генетичною мовною спорідненістю. Часто студенти, починаючи вивчати латину і вже володіючи однією із германських чи романських мов, помічають знайомі елементи. Тому питання дослідження значення і місця латинської мови у підготовці майбутніх філологів є актуальним.

На проблему міжпредметного зв'язку латинської мови з іншими мовами, і, зокрема, з англійською, вказують праці багатьох вчених, серед яких знаходимо роботи Л.В. Щерби (3), Н.Л. Кацман (4), О.Л. Алтонена (5), Цивкунової (6) та інших, автори яких вбачають його користь в ефективному оволодінні англійською мовою, у поглибленні загальнолінгвістичної грамотності студентів. Отже, важливим постає статус дисципліни «Латинська мова» як навчального предмета, що спонукає до узагальнення, тим самим набуваючи вагомої освітньої цінності, адже під час вивчення узагальненого матеріалу, на що вказують І.М. Берман, О.В.Журавльова, Ф.М. Рабинович [3, с 333], мобілізується інтелектуальна активність студентів із абсолютно природним поєднанням механічного елемента із творчим.

Мета статті: підвищити ефективність навчального потенціалу змісту професійної освіти студентів-філологів іноземної мови засобами латинської мови як фундаментальної дисципліни в аспекті міжпредметних зв'язків.

Прагнення до насичення навчального процесу міжпредметними зв'язками відповідає сучасному трактуванню інтегральної парадигми наукового знання. При підготовці філологів іноземної мови особлива увага повинна бути приділена значенню латинської спадщини для розвитку професійних компетенцій. Вже на вступному занятті необхідно не лише розглянути основні етапи історії розвитку латинської мови, а й охарактеризувати її роль у формуванні інтернаціонального лексичного і фразеологічного фонду, обумовлену неминущим значенням культури Стародавнього Риму для всієї подальшої еволюції людства. Як свідчить історія, Римська імперія залишалася сильною і невразливою протягом чотирьох століть. Цього було достатньо, щоб латинська культура так широко поширилася по всій Європі, що подальші катаклізми не змогли стерти її з лиця землі.

Підтримуючи думку вітчизняних науковців про те, що латинська мова в системі університетських дисциплін повинна мати не тільки професійне, а й загальнокультурне спрямування, вважаємо, однак, що на особливу увагу заслуговують питання вивчення латини

саме у професійній підготовці майбутніх фахівців, для яких вона може бути тією фундаментальною дисципліною, на якій ґрунтується значна частина фаховоорієнтованих дисциплін.

Всі напрямки міжпредметних зв'язків, окреслені в ході вступного заняття, отримують подальший розвиток при вивченні конкретних фонетичних та граматичних тем курсу. Так, широкі можливості для здійснення міжпредметних зв'язків надає тема «Друга відміна іменників в латинській мові». Це в першу чергу пов'язано з сучасною українською літературною мовою, зокрема, з такими її розділами як лексикологія, фразеологія, морфологія. Іменники другої відміни поділяються на три морфологічних розряди: іменники чоловічого роду на *-us*, іменники чоловічого роду на *-er* і іменники середнього роду на *-um*; особливе місце займає іменник чоловічого роду *vir* (чоловік; людина). При характеристиці кожного з цих розрядів можна звернути увагу на лексику української літературної мови, пов'язану походженням з латинськими іменниками. Наприклад, глобус (від латинського *globus* - куля), вірус (від латинського *virus* - отрута), геній (від латинського *genius* - дух-покровитель окремої людини, сім'ї, місцевості), міністр (від латинського *minister* - помічник), арбітр (від латинського *arbiter* - посередник, спостерігач), інструмент (від латинського *instrumentum* - знаряддя), акваріум (від латинського *aquarium* - водойма), вестибюль (від латинського *vestibulum* - майданчик перед будинком), форум (від латинського *forum* - площа). Латинський іменник чоловічого роду *vir* (разом з числівником *tres* - три) відбилося в слові *тріумфірат*.

Багато фахівців вважають бажаним ознайомлення студентів з латиною на початковому етапі освоєння сучасних іноземних мов.

Роль латинської мови тут представляється двоякою: з одного боку, латинь як якийсь «еталонний» мову демонструє студенту і різноманітність строїв різних мов, і їх унікальність, а з іншого - є джерелом поповнення словникового запасу студентів як за рахунок інтернаціональної лексики, так і завдяки вивченню продуктивних запозичених коренів.

Навряд чи варто нагадувати про більш ніж значної частки лексики латинського походження в словниковому складі англійської мови.

На конкретних прикладах слід показати, як звернення до латині дозволяє розкрити походження і внутрішню форму багатьох слів, що стали інтернаціональними і увійшли також в словниковий склад рідної мови. При цьому можна звернути особливу увагу на ті сфери людської діяльності, термінологія яких в найбільшій мірі відобразила вплив латині.

До таких сфер діяльності належить перш за все наука. Роль латинського мовного багатства як джерела наукової термінології відбилася в походження термінів формула (латинське *formula* - правило, припис), радіус (латинське *radius* - промінь, спиця колеса), вакуум (латинське *vacuum* - порожнеча), синус (латинське *sinus* - вигин, кривизна), афікс (латинське *affixus* - прикріплений) і багатьох інших. Численні латинізми і в складі лексикотематичної групи «Освіта». Наприклад: іспит (латинське *examen* - випробування), студент (латинське *studens, studentis* - намагається), лекція (латинське *lectio* - 'читання'), стипендія (від латинського *stipendium* - солдатська платня). Суспільно-політична лексика також відображає значний вплив латинської мови, наприклад, республіка (латинське *res publica* - громадські справи), пропаганда (латинське *propaganda* - те, що слід поширювати), меморандум (латинське *memorandum* - те, про що слід пам'ятати). При цьому слід нагадати студентам про завдання етимології як наукової дисципліни і про відомі їм з курсу «Вступ до мовознавства» етимологічні словники.

Значення латинської мови в аспекті міжпредметних зв'язків можна також розглядати з двох точок зору. По-перше – це зв'язок латинської мови з англійською. При цьому слід наголосити на суттєвій відмінності граматичної будови двох мов.

Характерно, що в наш час зв'язки сучасної англійської з латиною висвітлюються не тільки у навчальних та наукових публікаціях, а й в електронних ЗМІ освітньої спрямованості. Так, наприклад, освітнє телебачення Кентуккі КЕТ, США представляє ряд програм про

актуальні аспекти латинської спадщини в сучасній англійській мові ([Www.ket.org/education/latin/p1.htm](http://www.ket.org/education/latin/p1.htm)). Причому, в програмах в захоплюючій і доступній формі розповідається не тільки про запозичені раніше лексичні одиниці і фразеологізми, а й про сучасні аббревіатури та технічні терміни. Автори цих програм підкреслюють роль класичної мови як джерела поповнення словникового складу сучасних мов. Особливо цікавою є «етимологічна вікторина» під назвою *What would the word mean?*, в якій необхідно співвіднести наведені в контексті англійської пропозиції латинські слова та ідіоми з даними варіантами їх перекладу на англійську. Основою для вирішення такого завдання є пошук відповідності значення латинського слова та англійського слова-тлумачення. Необхідно зазначити, що Інтернет є практично невичерпним джерелом різноманітних навчальних та контрольних матеріалів з латинської мови.

По-друге, у процесі підготовки філолога іноземної мови, як правило, вивчаються ще одна або дві іноземні мови і при цьому можуть виникнути певні труднощі. У своїй статті «Крок назустріч світу» О. Тіморшіна висловлює цікаву думку стосовно того, що люди, які починають осягнення іноземних мов з англійської, в якому відсутні відмінки і відмінювання, ризикують стати свого роду лінгвістичними каліками [4]. Висловлена теза не позбавлена підстав. Багаторічні спостереження свідчать про те, що студенти, які довгий час вивчали лише одну іноземну мову - англійську, практично втрачають уявлення про граматичний відмінок та рід, що викликає значні труднощі на початку вивчення другої мови як, наприклад, німецької яка, на відміну від англійської, має чотири відмінки і кожний відмінок вказує на функцію іменника у реченні: підмет, додаток і т.д. Отже, значення латинської мови у вивченні не лише англійської, але й інших мов, значно зростає.

У латинській мові іменники (як і прикметники та займенники) мають граматичні категорії роду (*genus*), числа (*numerus*), відмінка (*casus*) та відміни (*declinatio*): три роди: чоловічий (*masculinum*), жіночий (*femininum*), середній (*neutrum*), два числа: однина (*singularis*) і множина (*pluralis*), шість відмінків: називний (*nominativus*), родовий (*genetivus*), давальний (*dativus*), знахідний (*accusativus*), відкладний (*ablativus*) та кличний (*vocativus*). Запитання відмінків у латинській мові збігаються з відповідними в українській мові. Відкладний відмінок поєднує в собі орудний і місцевий відмінки української мови. Наприклад:

Називний відмінок іменника в реченні завжди вказує на те, що це підмет (запитання *хто? що?*):

Dominus servum vocat.

Пан кличе раба.

Родовий відмінок іменника *кого? чого?*:

Servus in villa **domini** laborat.

Раб працює в маєтку **пана**.

Давальний відмінок *кому? чому?*:

Servus pecuniam **domino** tradit.

Раб передає гроші **панові**.

Знахідний відмінок *кого? що?*:

Servus **dominum** non timet.

Раб не боїться **пана**.

Відкладний відмінок *від кого? від чого?* (вживається замість орудного і місцевого):

Inter **domino** et servo nulla amicitia est.

Між **паном** і рабом не буває дружби.

Кличний відмінок вживається при звертанні:

Salve, **domine!**

Вітаю, **пане!**

Розширення горизонтів освітнього простору, можливість навчання за програмою подвійного диплому (український + диплом європейського вузу), за програмою академічної

мобільності (стажування у вузах Європи) вимагає від студентів знання не лише англійської, але й інших мов, зокрема чеської, словацької, польської, угорської тощо. Так, наприклад, студенти Мукачівського державного університету, який знаходиться на відстані 40-50 км від Європейських країн, мають можливість за умов участі у міжнародних освітніх програмах ознайомитися з особливостями навчання у європейських вузах. Отже, перебування в іншій країні вимагає знання основ та специфіки державної мови цієї країни. Тому на заняттях і з латинської мови, і з курсів «Вступ до мовознавства» та «Загальне мовознавство» студенти мають усвідомити і зрозуміти, наприклад те, що на лексику чеської мови вплинули латинська та німецька, а в лексиці словацької мови присутній вплив угорської та чеської мов. Що угорська мова є аглютинативною, тобто має велику кількість суфіксів та префіксів і немає категорії роду, однак іменник має 17 відмінків, а отже, 238 можливих форм. У польській мові є три роди іменників: чоловічий, жіночий і середній. Рід більшості іменників визначається по їх закінченнях, а саме:

Mianownik (*kto? co?*)
Dopełniacz (*kogo? czego?*)
Celownik (*komu? czemu?*)
Biernik (*kogo? co?*)
Narzędnik (*z kim? z czym?*)
Miejscownik (*o kim? o czym?*)
Wołacz (*hej!*)

Необхідно також наголосити про важливість інтерактивних завдань при навчанні латинської мови на сучасному етапі. Інтерактивне навчання передбачає взаємодію студента з навчальним середовищем, яке є джерелом здобутого досвіду. Активність викладача має поступатися місцем активності студентів, повинна існувати максимальна можливість передачі ініціативи навчання тому, хто навчається.

Отже, важливо підкреслити, що навчання латині є ефективним саме на основі міждисциплінарного підходу, який передбачає систематизацію знань про латинську мову та античну культуру за рахунок використання вже накопичених студентами знань з таких дисциплін, як сучасна українська літературна мова, іноземні мови, історія, світова художня культура та ін. Знання з латинської мови, у свою чергу, сприяють систематизації знань з інших дисциплін (мовознавства, романських мов та ін.)

Список використаних джерел

1. Алтонен А.Л. Взаимопроникающее обучение грамматическим явлением латинского и английского языков: дис. канд. пед. наук: 13.00.02 / Алтонен Алексей Леович. – Владимир, 1997. – 188 с.
2. Кацман Н.Л. Методика преподавания латинского языка / Н.Л. Кацман. – М.: Гуманитарный издательский центр ВЛАДОС, 2003. – 256 с.
3. Общая методика обучения иностранным языкам в средней школе / под ред. А.А. Миролубова, И.В. Рахманова. – М.: Просвещение, 1967. – 504 с.
4. Тиморшина, О. Шаг навстречу миру [Текст] // Обучение и карьера. – 2007. – № 2. – С. 24-26.
5. Цывкунова Е.А. Формирование автономности студента лингвистического вуза на основе междисциплинарного взаимодействия учебных курсов (английский и латинский языки): дис. канд. пед. наук: 13.00.02 / Цывкунова Елена Александровна. – М., 2002. – 203
6. Щерба Л.В. Преподавание языков в школе: Общие вопросы методики / Л.В. Щерба. – М.: Академия, 2003. – 160 с.

References

1. Altonen, A.L., 1997. *Vzaymopronyayushchee obuchenye hrammatycheskym yavleniyem latynskoho y anghlyyskoho yazykov [Interpenetrating teaching the grammatical phenomenon of Latin and English]*. Candidate of Pedagogical Sciences. Vladymyr.
2. Katsman, N.L. 2003. *Metodyka prepodavannya latynskoho yazyka [The methodology of teaching the Latin language]*. Moscow: Humanitarian Publishing Center VLADOS.
3. Myrolyubova, A.A., Rakhmanova, Y.V., ed., 1967. *Obshchaya metodyka obucheniya ynostrannym yazykam v sredney shkole [General methodology of teaching foreign languages in secondary school]*. Moscow: Education.
4. Tymorshyna, O., 2007. Shah navstrechu myru [Step towards the world]. *Education and career*, 2, pp. 24-26.
5. Tsyvkunova, E.A., 2002. *Formyrovanye avtonomnosti studenta lynchvystycheskoho vuza na osnove mezhdystyplynarnoho vzaymodeystviya uchebnykh kursov (anghlyyskyy y latynskyy yazyky) [Formation of the autonomy of a student of a linguistic university based on the interdisciplinary interaction of training courses (English and Latin)]*. Candidate of pedagogical sciences. Moscow.
6. Shcherba, L.V. 2003. *Prepodavanye yazykov v shkole: Obshchye voprosy metodyky [Teaching Languages at School: General Methodology Issues]*. Moscow: Academy.

УДК 81'373.611

DOI:10.31339/2617-0833-2019-2(27)-2-59-65

ФОРМАЛЬНАЯ РЕГУЛЯРНОСТЬ ДЕЗООНИМИЧЕСКИХ АДЪЕКТИВОВ

Моргун А.В.

ФОРМАЛЬНА РЕГУЛЯРНІСТЬ ДЕЗООНІМІЧНИХ АД'ЄКТИВІВ

Моргун А.В.

FORMAL REGULARITY OF DEOZYMIC ADJECTIV

Morhun Alla

Цель исследования - определить формальную регулярность в выражении словообразовательного значения относительности в составе типовой словообразовательной парадигмы класса зоонимов. Общей закономерностью для дезоонимического словопроизводства является низкая формальная регулярность в выражении большей части словообразовательных значений в силу развитой словообразовательной синонимии: так, значение «лицо» в рамках ядра лексико-семантической группы «домашние млекопитающие» выражается 7-ю различными формантами; субъективно-оценочные значения в рамках той же группы - 11-ю формантами и т.д. Адъективные производные, являющиеся предметом исследования, являются словообразовательно активными как в рамках ядра и периферии всего класса зоонимов, так и в рамках ядра и периферии каждой из рассматриваемых лексико-семантических групп. С семантической точки зрения адъективные производные принято делить на 3 группы: 1) Прилагательные притяжательного и притяжательно-относительного значения (суффиксы -ов, -ин, -нин, -ий). 2) Прилагательные с преобладающим относительным значением (суффиксы -ин-, -н-, -н'-, -ан-, -анн-, -ированн-, -ов-, -ск-, -ианск-). Некоторые из них имеют и качественные значения. Ядро этой группы составляют 3 наиболее частотных суффикса: -н-, -ов- и -ск-. 3) Прилагательные качественных значений (суффиксы -аст-, -ам-, -чат-, -оват-, -овит-, -ист-, -лив-, -ав-, -абельн-). Выводы: для дезоонимического адъективного словопроизводства характерно образование

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>